

UNITÁRIUS ÉLET

XLIX. évfolyam 2. szám

1995. február

A Remény

A klasszikus görög mitológiából Pandora jön felénk. A szépséges és gyönyörű nő. Amikor őt feleségül adják Epimetheuszhoz, akkor Pandora Zeustól nászajándékba egy szelencét kap. Ez tartalmazza a világ összes rossz szellemét, baját, gondját, betegségét, de ezenkívül ebben a szelencében benne van a világ összes Reménysége is. Pandora egy alkalommal, amikor egyedül van – kíváncsiságtól vezéreltetve – kinyitja a szelencét, melyből abban a pillanatban a rossz szellemek, gondok, bajok mind kiszabadulnak; amíg újból sikerül bezárnia a nyílást, addig szelencéjében nem marad más, mint az árva, a szegény, az egyedüli Remény.

Az *Encyclopaedia Britannica*-ról annak egy kritikusa, Dr. Karl Menninger, megállapította, hogy amíg az *Encyclopaedia* hosszú leírást szentel a *szeretet* szó értelmezésének, s talán még hosszabbat a *hit*nek, addig abban a *Remény* még meg sincs említve.

Ha napjaink emberét figyelem, sok vonatkozásban megállapítható róla: úgy él, mintha a Reménynek egy sugara sem létezne; sokszor az a tapasztalásunk, mintha a Remény tényleg Pandora szelencéjében maradt volna bezárva.

Pál apostol az első Korinthuszi levele 13. részének 13. versében a következőket írja: „Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, e három; ezek közül pedig legnagyobb a szeretet.” A nyugati kultúrában és civilizációban talán a legismertebb hely a szeretetre vonatkozóan éppen a fent idézett apostoli megfogalmazás. Papok és lelkészek nagy előszeretettel idézik általában a Korinthuszi levél egész 13. részét, ezen belül pedig megkülönböztetett szeretettel a 13. verset. Én magam is, mint gyakorló lelkész, több alkalommal használtam különböző szertartások alkalmával: keresztelezés, házassági megáldás, temetés, konfirmációs szertartás keretében, s megvallom, mindig nagy sikerrel.

Az utóbbi időben azonban, részemről, egy kis kérdőjelecske, de szüntelenül erősödő fenntartás tolakodik a megállapításhoz. Tényleg igaz ez? valóban ez lenne a felsorolásnak a sorrendje? a helyes egymásutánisága?

Hiszen az egész 13. fejezet szövegében nincs arról szó, hogy MIÉRT marad meg csak ez a három: a hit, a remény, a szeretet.

Sajnos nem a „legnagyobbat” látom érvényesülni az utóbbi időben az emberek között. Legalábbis nem a környezetemben, sem a mikro-, sem pedig a makrokozmo-

szomban. De ha mégis igaz az a megállapítás, hogy: „a legnagyobb a szeretet”, akkor én úgy gondolom, hogy a szeretet ezt a kiváltságos első helyét megoszthatná a Reménnyel. Miért gondolom ezt én jónak eképpen? Azért, mert az egész életünk a Reményre épül fel. Ha nem így lenne, akkor ez az egész Élet, s ebben mindannyiunk élete, elszáradt, elsovadt, elpusztult volna.

Ennek igazát egy, az apósomtól hallott történettel illusztrálom, aki hosszú éveken keresztül orosz fogságban volt Szibériában. Ő mesélte, hogyan veszítette el egyik legjobb barátja a reményét abban, hogy megszabadulhat a fogságból. Valamikor 1945. februárjában azt álmodta, hogy március 30-án szabadulni fog. Ezt követően egész hangulata, öröme, reménye, sőt az egész ember jelleme, megváltozott. Úgy élt, mintha kicserélték volna. De amint mind jobban és jobban közeledett a megálmodott szabadság napja, a fogság körülményei mind rosszabbak, szigorúbbak lettek, mígnem egyértelművé vált, hogy a szabadulásról szó sem lehet. A mi emberünk reménye is egyre halványodott, fogyott, míg végül ki nem aludt. Ezzel együtt ő maga is napról napra fizikailag és szellemileg egyaránt gyengül, mígnem rövid két hét alatt az egész ember megsemmisült, amit március 31-én a halál beállta követett. Meghalt, mivel álma, Reménye nem valósulhatott meg, nem igazolódott be.

Azt is mondhatnánk, hogy az egész álmom egy téves álmom volt. De tényleg az volt-e? Hiszen emberünk a személyes szenvedéstől már március 30-án megszabadult, vagyis akkor, amikor delíriumos állapotba került, amikor elvesztette az öntudatát. Mégsem egyértelműen igaz az, hogy álma téves volt, hiszen számára március 31-e meghozta mégis a szabadulást, s így álma „valóra” vált.

A remény és a hit Pál apostol teológiájában gyönyörűen összekapcsolódik, erre vonatkozóan elég, ha a Zsidókhoz írt levél 11. részének első versére gondolunk: „A hit a reménylett dolgok valósága, és a nem látott dolgokról való meggyőződés.” Vagyis ha van hitünk, akkor hihetünk abban, hogy a reménylett dolgaink valóra válnak.

Az apostol ebben a tanításában többet nyújt, mint amennyit az ún. világi optimizmus tanít az embereknek.

A szabadelvű vallások, köztük az unitárius vallás is, optimista, derűlátó világnézeten alapulnak, ami abból is származik – többek között –, hogy a 18. századi felvilágosodás és a 19. századi racionalizmus eszmeirányait átvették a szabadelvű vallások, ezen belül pedig az unitárius vallás is.

A nagy gond viszont ott van, hogy a világi optimizmus nem tud elfogadható magyarázatot adni a 20. század tragédiáira, mint amilyenek például: különböző katasztrófák, első és második világháború, népirtások, elnyomás, éhínség, AIDS, stb.

Ilyen helyzetek felszámolására, elkerülésére nem elég a vak optimizmus, mert annak nincs valóságalapja. Kell, szükség van a Reményre, a hitre, a szeretetre azíránt, hogy többet ilyen helyzetek és események ne ismétlődhessenek meg az emberiség történelmében. Ennek a reménye nélkül az egész életnek nincs értelme, célja. Remény nélkül az élet nem tudná fenntartani önmagát, nem tudna létezni, nem lenne holnap, jövőtudatunk Reménység nélkül.

Ilyenkor értjük-érezzük meg annak a Pál apostoli megfogalmazásnak az igazát, amelyet így ír a fiatal Római gyülekezet számára: „Mert reménységben tartatunk meg...” (8, 24.) majd így folytat: „Viszont az a reménység, amelyet már látunk, nem is reménység; hiszen amit lát valaki, azt miért kellene remélnie? Ha pedig azt reméljük, amit nem látunk, akkor állhatatossággal várjuk.” (25.)

Ez a helyzet a cselekvő reménység helyzete. A Reménység egymagában kevés, hogy az beigazolódott valóság lehessen; azért cselekedni, tenni, áldozni kell. A Remény megvalósulását „vámi” kell, s nem is akárhogy: „állhatatosan”, kitartóan. Így minden bizonnyal eljön majd a remélt dolog, és épp azt adja meg, azt hozza el mindenki számára, amit a leginkább akar, Remél, szeret.

Az új év első hónapjában, amikor még nem teljesen tiszta, világos a mi jövőképünk, jövőtudatunk, amikor még nem tudhatjuk azt, hogy mit hoz a jövő, hogyan tovább, akkor Reméljünk, higgyünk és szeressünk. Ne féljünk attól a gondolattól sem, hogy a prioritást a Reményre tegyük. „Most azért megmarad a hit, a remény és a szeretet, e három, ezek között pedig legnagyobb...” a Remény...?

E kérdésre add meg hited, gondolatod, Reményed szerint a megfelelő, a helyes választ.

Kászoni József

FELHÍVÁS az Unitárius Egyház tagjaihoz és barátaihoz

Kedves Atyánkfiai, Testvéreink!

Száznégy év telt el a budapesti Nagy Ignác utcai (volt Koháry utcai) BELVÁROSI UNITÁRIUS TEMPLOM felépítése óta; templomunk a viszontagságok után is áll tovább, s egyházunk magasztos céljait töretlen hűségben ma is szolgálja.

Az évtizedek során templomunk külsőleg, de belső berendezésében is tovább avult, hiszen annak javítására az elmúlt 50 év alatt nem volt anyagi lehetőségünk.

A Budapesti Unitárius Egyházközség Elöljárósága és Templomfelújító Bizottsága ezért felmérte és tételesen kidolgozta a rekonstrukció feladatait, és irányította e munkát.

Elkészült a templom orgonakarzatát záró színes üvegfal felújítása, restauráltuk a templom műemléki faberendezését, az elektromos hálózatot, a hangerősítő berendezést, a kovácsolt díszvas berendezést. A szószék és az orgonakarzat felújítása befejezés előtt áll. A padsor restaurálása még hátravan. De hátravan az 1887–1890. évben készült, és 1945-től hiányzó orgona pótlása is, s még mindig nincs harangja a templomunknak.

MOST MINDENEKELETT ÉS HANGSÚLYOZOTTAN A MÁR MEGRENDELTE ORGONAÉPÍTÉS ÜGYE KERÜLT ELŐTÉRBE, AMINEK KIVITELEZÉSE A KÖZELI HÓNAPOKBAN ESEDÉKES.

Az itt látható fényképfelvétel az orgonakarzatot záró, az utcai oldalon védő üvegburkolattal ellátott, felújított színes üvegfalat, és a készülő új orgona megjelenésének képét mutatja be.

A költségek végösszegében több millió Ft-os kiadást jelentenek, ezért kérjük egyházunkat mélyen szerető híveink és barátaink segítségét.

Kérjük anyagi támogatásukat, adományaikat templomunk felújításához, mindenekelelt a nagy összegű orgonaépítés költségeinek fedezéséhez.

Köszönjük nemes adományaikat, és kérjük, hogy azt fizessék be lelkészi irodáinkban, vagy a Budapesti Unitárius Egyházközség 565–30400 sz. egyházi csekkjén, „ORGONAÉPÍTÉS” jelzéssel.

Adakozzanak hát szívesen templomunk javára, mert a jókedvű adakozót szereti az Isten!

Budapest, 1995. január hó.

Atyafiságos testvéri üdvözléssel a Budapesti Unitárius Egyházközség Elöljárósága:

Orbókné Szent-Iványi Ilona
gyülekezeti lelkész
püspökhelyettes

Dr. Beke Ildikó
gondnok

Gálffy Gábor
gondnok

Köszöntjük Dr. Erdő János püspököt

A Kolozsváron 1994. december 2. és 3. napján tartott Zsinat Dr. Erdő Jánost választotta meg egyhangúlag az Egyház 29-ik püspökévé. Őszinte örömünkre született ez a döntés. A kolozsvári teológiát jelesen végezte, majd két évig Oxfordban folytatta tanulmányait. Hazatérve vallásának neveztek ki Kolozsváron. Körünkben élő volt tanítványai ma is büszkék arra, hogy tőle tanulták az unitárius hittant. A Bolyai Egyetemen bölcsészdoktori fokozatot nyert, majd az Unitárius Teológia, és 1948-tól az Egyesített Protestáns Teológiai Fakultás tanára lett.

Egyházi munkásságát megszakították a Duna-csatorna építésénél eltöltött évek, de ott is vigasztaló szeretettel tartotta társaiban a mielőbbi szabadulás reményét. Mikor onnan hazakerült, a hatóságok nem engedték vissza teológiai professzornak, így nyolc évig az egyház központjában dolgozott. Az akkori püspök, Dr. Kiss Elek erélyes közbenjárására végül visszakapta teológiai katedráját, és egyházi főjegyzővé történt megválasztása után is megmaradt napjainkig teológiai professzornak. Bámulatos munkabírása

rendkívüli igényességgel párosult. Minden törekvése az volt, hogy jeles, művelt papokat neveljen. Tudta, hogy némely tájegység kivételével egyházunk egy nagy szórvány, és ebben a közegben nem közömbös, hogy milyen felkészültségű pap képviseli egyházunkat. Évek óta a „Keresztény Magvető” – az egyház tudományos folyóirata – szerkesztője. Ebben a minőségében is olyan példásan igényes, mint a professzori katedrán. Példát ad a papságnak!

Nehéz publikálási lehetőségeink közepette is kiadja a „Teológiai tanulmányok” c. kötetet. A Dávid Ferencről, Heltai Gáspárról, Channingről, Emersonról írt tanulmányai az unitárius hittan egy-egy drága csillogó gyöngyszeme. Jézusról írt két tanulmánya unitarizmusunk sokáig nélkülözött dokumentuma.

Kívánjuk, hogy a püspöki székben is érezze olyan jól és otthonosan magát, mint a teológiai tanári könyvtár meghitt elegáns környezetében.

Dr. Jakab Jenő

Heltai Gáspár emlékére (1520–1575)

Lászlóffy Aladár A LENDVAI UNIVERZITÁSRA

Kinn a magyar, benn a magyar,
míg a határ mindent takar.
Még egy Lendva, még egy nyomda –
űssetek a homlokomra,
jusson eszembe, hogy mégis
mért volt ellenünk az ég is?

Ki gondolhatta, hogy végül
minden török kielégül,
minden szerb, román és osztrák –
sorsunk osztják, kertünk osztják.
Sorra emel reánk kezét.
Legvégül az emlékezet,
s így szorulhatunk be rendre
eme belső végtelenbe.
Milyen megértőn bolond a
„még egy Lendva, még egy nyomda”,
„kinn is magyar, benn is magyar” –
mert a határ vág, mit akar.

Ha a jövőt kell megélni,
még egy fájdalomtól félni –
idehordom mind halomba:
fegyver, zászló, vért és nyomda.
Ha csupán a múltam mentem:
íme még egy monumentum.

A világnak mindig gond a
romjain rőfögő konda.
Szóról szóra, tettről tetre
vagyok a Vasfejű Detre,
vagyok akit lefejeztek,
történetként befejeztek,
mégis szürkeállományom
szórom magként a világon.
Milyen biztatón bolond a
„még egy Lendva, még egy nyomda”.

„Mit nekem te zordon”...persze!
Akinek még marad mersze,
kinek egykor „asztüzenték” –
saját végvárában vendég
s szemlesüt és belesápad
idézőn a Balassákat.
Milyen belátón bolond a
„még egy Lendva, még egy nyomda...”

Ha utálom is, feléled –
hová vezet az élet
kire ráaszakad Világos?
Kinek felvirrad – világos.
Nem mindegy, mikor ki mondja:
„na most ágyú, na most nyomda!”

Kinek ép maradt a lelke
derűsen tekinthet szerte,
Árvától az Adriáig
lehet egyre több határ itt,
lehet egyre több az ő is,
több a mondat, ha velős is –
milyen békítőn bolond a
„még egy Lendva, még egy nyomda.”

Az mondja az én Istenem:
„Ez itt az én egyetemem –
még egy Lendvát, még egy nyomdát
mindörökre én hagyok rád.
Légy kitartó, mint a barom,
légy türelmes, azt akarom.
Koldusként is birtokod van.
Hogyha jellemed belobban,
legyen méltóságod végig,
aztán kihülni a jégig.

Gyűlöletnél sokkal könnyebb
átkarolni minden könyvet,
megölelni minden nyelvet
aki megnyer s aki elvet.
Mert ki tudja: hogyha végül
minden szomszéd kiegészül,
abban a sok régi részben
te is ott vagy – új egészben.

Leszálok a régi nyomba:
még egy ösvény, még egy nyomda.

Az Erdélyen kívüli unitarizmus története a XVI. és XVII. században

Mielőtt továbbkövetnénk Basilius István missziós útját, térjünk ki egy kissé Debrecen városába. Annál is inkább ezt kell tenni, mert az ottani eseményeknek irodalomtörténeti következményei vannak.

Debrecen újabb „lelki válsága” a hetvenes években

Révész Imre válságelméletével találkoztunk már Köröspeterdi Arany Tamás felléptével kapcsolatban. E kiváló radikális teológiai gondolkodó elhallgattatása után 1569-ben jelent problémát a kolozsvári vallás Méliusznak, saját pátriájában. Van ugyanis a korabeli magyar drámairodalomnak egy kis remekműve, a „Debreceni Disputa”, amelynek tartalma szerint unitárius hitvitázók jelennek meg „Péter Pápa” (Méliusz Juhász Péter) birodalmában, vezetőjük Dávid Ferenc, és disputára hívják a kiváló teológust a Szentháromság kérdésében. A vita végbemegy, és Dávidék győznek. A város polgárságának és előljáróságának jelentős része a győzteshez csatlakozik. A dráma szövegváltozatainak megtalálása és közlése után megindult a kutatás, sőt a vita a „Debreceni Disputa” történetiségéről, míg Esze Tamás kiváló református történész elemezte és tisztázta a kérdést. Az ő munkásságának eredménye szerint: A Debreceni Disputa egyháztörténeti tény. A darabban szereplő személyek legnagyobb része élő kortársakkal azonosítható, és az események után valóban voltak a városban „Dávid Ferenc hitéhez” állott klerikusok és világiak. A lelkész Somogyi Máté volt, aki ellen Méliusz vitairatot is adott ki. A polgárság soraiból Patkó Mihály nevét ismerjük, akinek eretnekségével a városi tanács is foglalkozott. Révész Imre szerint a lelki válságnak bizonyítéka egy rendkívül érdekes tény. 1570-ben Debrecen városi iskolája, Félégyházi Tamás rektor vezetésével és diákságával együtt áttelepült Kolozsvárra, az ottani városi tanács meghívására. Egy évig dolgoztak itt, és János Zsigmond halála után tértek vissza. Ezek az események ma még nincsenek megnyugtatóan tisztázva. A tudós rektor élete végéig jó kálvinista, és Méliusz jogi és szellemi utódja maradt. Lehetséges, hogy János Zsigmond halála lett volna az indítéka az iskola hazatérésének?! Azt hiszem, a kérdés újabb dokumentumok előkerüléséig nyitott marad.

„Debrecen lelki válságával” kapcsolatban még egy révézi megállapítással kell szembenézni. Az 1570–71. években feltűnt a város környékén egy érdekes ember: Karácsony György. Kétségtelen, hogy a tömegekre hatni tudó prófétikus egyéniség volt, aki a török hódoltság pusztításai és szenvedései hatására apokaliptikus indíttatású sereget teremtett és táboroztatott Debrecen mellett, a város támogatásával. Hívői elragadtatásukban fegyver nélkül indultak Törökszentmiklós visszafoglalására, ami csapatainak véres megsemmisítéséhez vezetett, megmaradt híveinek kíséretében a Debrecen melléki táborba tért vissza, a városi tanács elfogatta és kivégeztette. Révész e „rajongó” mozgalomnak eszmei gyökereit Dávid Ferenc tanaiban vélte felfedezni. Eltekintve a megállapítás szociológiai képtelenségétől (a feudális rend urának, a fejedelemnek udvari papja legyen eszmei gerjesztője egy népi-forradalmi mozgalomnak), a tények is cáfolják a megállapítást, amit Kathona Géza, kiváló református egyháztörténész tényekkel cáfol (Karácsony György „szent hada” c. tanulmányában) kimutatva, hogy Karácsony György eszmevilága kálvinista apológiára épül.

János Zsigmond halála az unitárius misszióra is súlyos csapást jelentett. Nem volt többé ellensúlyozó erő a külső erők ellen. A Partium-beli protestáns mozgalmak nemzeti patrónusai ugyanis már korábban a Méliusz-vezette irányzat mellett foglaltak állást, és a Debrecen által vezetett és egyre erősödő mezővárosok ugyanezen az úton jártak. Több helyről, így például Nagyváradról elűzték az unitárius lelkészt (a fiatal Thoroczky Mátét, a későbbi neves püspököt). Ahogy Erdélyben, úgy közvetlen szomszédságában is megkezdődik a kísérlet Dávid Ferenc híveinek visszaszorítására. Ilyen miliőben született egy másik hitvita-dráma is, a nagyváradi, amely csak kéziratban maradt fenn, és eleinte Basilius István nevéhez kapcsolta a szakirodalom. Sorsa is érdekes. Néhány oldalnyi töredékét ismertük csak, és néhány éve a Széchényi könyvtár kéziratárában előkerült a majdnem teljes szövege. A cselekmény egy kálvinista lelkész házában játszódik le, ahol egy vándor unitárius lelkész szállást kap, és vitába száll a jó módú házigazdával. A vita vége összeveszés, és a gazda kiűzi a vendéget a házából. Megdöbbenően modern az a lélektani építkezés, amellyel a vándor és szegény vendég rokonszenvesse teszi eszméit az olvasók számára. Sőt érezteti azt is, hogy a házigazdát is meggyőzte, és elhíti velünk, hogy az erősebb, gazdagabb fél retteg tőle, és azért űzi el. Az unitárius fél távozása után ugyanis feleségre kockáztatni meri, hogy talán igaza van az elűzöttnek, mire a gazda így felel: – Lehetséges, de hol kapnánk ilyen gazdag eklézsiát, ahol ilyen jólétben élhetnénk. (Az idézetek nem szó szerinti, hanem tartalmiak csupán.) Az kétségtelen, hogy az unitárius misszió helyzete rendkívül nehézé vált a Partiumban. Csak néhány községben maradhattak jó felkészültségű unitárius papok vezetésével gyülekezetek (Simánd, Belényes). Basiliusnak azonban egyértelműen a török hódoltsági területe irányába kellett forduljon, ha eredményt akart elérni.

Basilius további hódításai

Térjünk vissza Békésre a kitérő után, és folytassuk a térítő utat a hódoltsági területeken. Simánd és Békés között unitáriussá lett Gyula. Lelkészenek nevét sajnos nem ismerjük, és gyülekezetének említése is egyetlen jezsuita forrásban történik. Possevino híres jezsuita a nagyváradi látogatásával kapcsolatban említi, hogy felkereste őt egy gyulai polgár, aki azért hagyta el szülővárosát, Gyulát és családját, mert hithű katolikus, városa pedig kivétel nélkül „áriánus”. Gyula mellett még Makón, Makóvásárhelyen (a mai Hódmezővásárhely) és Temesváron alakultak unitárius közösségek. Szegeden unitárius közösségeket még nem sikerült hitelesen bizonyítani, bár az újabbkori irodalomban Bálint Sándor kiváló néprajzkutató és Szeged városának krónikása jelzi, hogy a városban volt áriánus utca. Kanyaró arról is tudósít, hogy Basilius István innen indítja útjára fiatal unitárius lelkészek csoportját, akik azután a Duna-Tisza közén átvonulva kerülnek Baranyába, térítik meg Pécs környékének jelentős részét. Erről azonban később, a dunántúli unitarizmus története kapcsán részletesen szó lesz.

(folytatjuk)

Szász János

HITÜNKRŐL

XIV. rész

A lélek világa

Az, ahogy megéljük az eseményeket, legalább annyira fontos, mint az, ami történik velünk. Esemény alatt a környezet, az életkörülmények, a testi lét alakulását, megélés alatt ezek hatását értem a lelkivilágunkra. A lelki élet nekem a testi lét kezdete előtt meghatározott küldetés teljesítését jelenti. Azt, ahogy a lélek visszahat a testben és a körülötte zajló, a vele végbemenő eseményekre. A rendelkezésre álló eszközök és lehetőségek jó vagy rossz hasznosítását értem ebben a visszahatásban.

A létnek ez a kettőssége a szél és a vitorla találkozása. Eredményként mozgásba jön a hajó, és célba jut, ha jól kormányoz a lélek. Ez a kettősség gravitáció a nap és a bolygók között. Eredményként létrejön az egyensúly, a létezés fő feltétele. Létrejön a menny és a föld. A föld ekkor még kietlen és pusztaság, sötétség ül a mélység színén, de Isten Lelke lebeg már a vizek fölött.

És akkor Isten szól: Legyen világosság! És elválasztja Isten a világosságot a sötétségtől. Lesz este, és lesz reggel: első nap. Megteremti Isten az életet az ötödik napon. A genezis koncepciója szerint az alkotó Isten akarata már mindenben benne van. A hatodik napon megteremti Isten a maga képmását. Emberi testet alkot, melynek vonásai a szellem-Isten hordozására alkalmasak.

Mintegy szálláshelynek készül az ember Isten számára. Székhelynek, melyből Isten kormányozza a világot. És nemcsak. Az emberi test Istennek csak egyik szállás- vagy székhelye. De egyedüli szállása Isten gyermekének, az emberi léleknek. Ebben tölti egész világi életét. Isten a vendége, az ember a gazdája az emberi testnek. Istennek hagyatéka, a léleknek pedig öröksége az emberi test.

A test világa meghatározza a lélek földi életét. Befolyásolja az eredményt, amire küldetése teljesítésében jutni tud. Testi adottságaink körülhatárolják benső életünket, amiből a lélek világa építkezik. Szolgálja létünk célját, mindazt, amiért élünk. Aminek képzetegyüttese a hit, és írott forrása a szövetség törvénye, az élet evangéliuma.

Kudarccal teli vállalkozás, vereségekkel tele küzdelem a test pályafutása. A lélek ezeket éppúgy átéli, mint a siker és a győzelem alkalmait. Ez utóbbiak se föltétlenül használnak, az előbbiek se mindig ártanak a testnek. De míg a testet építeni és edzeni csak egy ideig lehet, a léleknek lehetősége adatik mindenfelől felülemelkedni. Ehhez a lélek Istenből tud erőt meríteni.

Nem nehéz Istent úgy elképzelni, mint az élethez szükséges erő forrását, de ennél sokkal nehezebb rátalálni. Nehéz rátalálni a sivatagos, a nélkülöző és megpróbáltatott életnek. Sivatagban nem túl sűrűn követik egymást az oázisok, a források körül zöldellő, árnyékos pálmaligetek. Ellentétben a látszattal, sokkal nehezebb rátalálni a sikerekben és győzelmekben gazdag életnek. – Egyszerűen azért, mert a kudarc, a vereség huzamos elhárítása elfeledteti az emberrel, hogy lelkét csak Isten erejéből képes életben és ébren tartani. „Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a gazdagnak az Isten országába bejutni” – mondja Jézus. (Mt. 19:24.) Úgy hiszem, az unitárius igehirdetés egyik lényeges vonása éppen az, hogy nemcsak a kudarc, hanem a siker természetéből éppúgy eredő ártal-

mak elhárítására is tanít. Kétségbevonhatatlan igazság, hogy a sikerélményben szegény, kielégületlen, fejlettségben is elmaradott embernek több érzéke van a hitből táplálkozó lelki életre, mint a fejlett kultúrájú, elégedett embernek.

Csodálatos, hogy Jézus erre alapozza egész evangéliumát. „Boldogok a lelki szegények, mert övék az Isten országa.” (Mt. 5:3.) „...És szegényeknek hirdettetik az evangélium.” (Mt. 11:5.) Az unitárius igehirdetés lényeges vonása az, hogy a nélkülözés csökkenésével járó, az érzéki örömeket szaporító civilizáció igenlésére tanít, és hathatós eszközöket kínál a lelki élet sorvadását eredményező ártalmak ellen. Ennek fontosságát átérezni eléggé sohasem lehet. Elegünk van a forradalmakból, amiket a fejlődés elgáncsolása, a tökéletesedni akaró élet erőszakos visszatartása okoz. Elegünk van a katasztrófákból, amik abból származnak, hogy elhanyagoljuk az örökségünket, és nem örködünk felette kellőképpen.

A forradalmak és katasztrófák elkerülését a lélek világának mozgásban tartása teszi lehetővé. A fizikai lét a lelki lét folyamának medrét képezi. A meder kiképzését, védőgátjait kiépítését a lelkivilág művelésének követnie kell mindenképpen. A léleknek áramlania kell partjai között a forrástól kezdve a torkolatig. Elhagynia, befagynia, kiáradnia, vagy kiszáradnia sohasem szabad.

Isten képének hordozására, hatalmának gyakorlására csak szabályozott lelkivilágunk tehet jogosulttá. Isten mozgó képévé elevendett az ember a teremtés hatodik napján. Színes és hangos mozgó kép is az ember. Egyre eseménydúsabb is a mozgása. Egyházunk világszerte küzd, hogy passzív nézőből aktív szereplővé váljunk a lélek mozgó képének. Hogy leküzdjük az elfásulást, az élet nem kívánatos lelki megfáradását. Fásult nézőből, fáradt szereplőből friss, eleven lelkivilágú vállalkozóivá, harcosainvá kell legyünk az életünknek. Küldetésünk teljesítésében hasznosítanunk kell minden erőnket és lehetőségünket. Ehhez Istenből kell újult erőt merítenünk. Hogy az események sohase hagyják érintetlenül a lelkünk világát.

Nyitrai Levente

Születésnap köszöntő

R. Filep Imréné sz. Adleff Margaréta főtisztelendő asszony január 10-én töltötte be 75. esztendejét. Néhai püspökünk hitvese hosszú évtizedeken keresztül szolgálta hűségesen anyaszentegyházát. Férje halála óta is tevékenyen részt vesz Nagy Ignác utcai gyülekezetünk életében, kedves, közvetlen, szeretetet sugárzó megjelenésével harmóniát teremt köztünk. Reméljük, hogy még sokáig, jó egészségben köszönthetjük körünkben!

Sok szeretettel gratulálunk, életére Isten gazdag áldását kérjük.

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL...

Árkosi Gelei Benedek (1615–1661)

A XVI. században virágzásnak induló, és Dávid Ferenc egyházalapító püspök halála után – a XVI. század végétől – meginduló katolikus ellen-reformáció és az unitarizmus keletkezésének helyén, az Erdélyben uralkodó református fejedelmek egyházpolitikája következtében az unitarizmus erkölcsi és anyagi értelemben egyaránt hanyatlásnak indul.

A hanyatlás erkölcsi vonatkozásban kevésbé lényeges. Hiszen a XVII. század elején vannak unitárius atyafiak, akik a korabeli szellemi élet alakításában jelentős helyet foglalnak el. Ilyenek többek között Ádamosi György tordai lelkész, aki imakönyvet ír „Hálaadásnak pohara” címen; Tordai Máté, az unitarizmust a Körös-Maros vidékén terjesztő unitárius lírikus; ifj. Varsolczy János tanár-lelkész költő; Kolozsi Török István tanító-lelkész, alkalmi versek, köszöntők és siratók írója; Baumgartus Bálint szász unitárius prédikátor, teológiai író, a megvakuló Dálnoki Nagy Mihály tanár-lelkész, teológiai író és Fiafalvi György erdő-szentgyörgyi iskolamester, pokolbeli víziók feldolgozója.

A hanyatlás anyagi vonatkozásának elsődleges oka az Unitárius Egyház pártfogóinak megszűnése, illetve az unitáriusok javainak elvétele. A kevés kivétel közé tartozik Hidvégi Mikó Ferenc, Bethlen Gábor krónikása, a kor új történelmi műfajának, az „emlékirat”-nak megteremtője, iskola- és templomépítő főúr.

E kornak nagy unitáriusai közé tartozik a 380 évvel ezelőtt, 1615-ben született Árkosi Gelei Benedek.

Az életével foglalkozó irodalomból tudott, hogy 1615-ben született Árkoson. Nagy János: „Hidvégi Mikó Ferenc életrajza” c. munkája szerint (Ker.Magv.X.k.) Árkosi Gelei Benedek iskolai tanulmányait Hidvégen, a Mikó Ferenc unitárius főúr létesítette iskolában kezdi.

Mikó apja, János, tagja a „hazafi párt”-nak. Ő Bethlen Gábor szolgálatában a törökparti politikának híve. Később I. Rákóczi György híveként többször jár követségben a Portán, a moldvai vajdánál, a budai vezérbasánál és II. Ferdinándnál is. Mint jó unitárius, birtokán templomot és iskolát épít.

Ezen iskolának volt növendéke Árkosi Gelei Benedek, aki itteni tanulmányai befejezése után a kolozsvári iskola növendékeként 1633–35-ig tanul. A következő évben (1636) a kolozsvári iskola tanárának alkalmazza. Balázs Gábor: „A székely művelődés évszázada” c. könyvében (1988. 177. old.) Árkosi Gelei Benedeket jeles egyházi szónoknak mondja, aki több erdélyi főúr temetésén szerepel.

1636 szeptemberében a páduai egyetemre indul továbbtanulás végett.

Ezen egyetemen – írja Balázs Gábor az említett munkájában – tanul orvostudományokat, bölcsészetet és zsidó nyelvet. Tanulmányában szépen halad előre, tekintélye is növekszik tanuló társai és az egyetem előtt.

Gál Kelemen: „A kolozsvári unitárius kollégium története” c. munkája (1935) II. kötetében főlegléri, hogy Árkosi Gelei Benedek az egyetem részére többször könyvet vagy könyv vásárlására különböző összegeket ajándékoz. Ez és a páduai egyetem diákjainak életében betöltött vezető szerepe révén nagy népszerűségnek örvend. Gál Kelemen megemlíti, hogy Árkosi Gelei Benedek a páduai székesegyházban tart nagy hatású előadást, melyet nyomtatásban is megjelentetnek. 1640-ben egyike a két procuratornak. Érdemeit az év végén emléktáblán öröklítik meg.

1642-ben – 28 éves korában – a leideni egyetemre iratkozik be. Itt teológiát tanul.

1645-ben tér vissza Kolozsvárra.

Leideni tanulmányai bevezetését és Kolozsvárra való visszaérkezését két fogsága teszi emlékezetessé.

Hazatérő útjában elfogják, bebörtönzik, majd az országból száműzik. Hogy mi a vád ellene, és hogy a börtönből hogyan szabadul ki, azt a vele foglalkozó irodalom nem tudja.

De tudott, hogy alig fél év múlva, 1645. januárban már Linzben börtönzik be. Innen a császárhoz írt folyamodványából tudjuk, hogy egy bizonyos Wolzoger Kristóf András nevű ember ügyének intézését rendezve zárják börtönbe. Ugyanis nem közlik vele a Birodalomból való száműzetését. Miután írásba adja, hogy a Birodalom területére többet nem

tér vissza, szabadon engedik. Ahogy Uzoni írja az egyháztörténetében, fogsága idején „mennyt türt, szenvedett és verejtékezett, azt talán ő maga sem tudná igazán leírni.”

Balázs Gábor említett munkája szerint Árkosi Gelei Benedek a kolozsvári iskola tanára lett. Élete hátralevő részét diákjai nevelésére fordítja, de eredményesen gyakorol orvosi hivatást is.

Nagy jelentőségű és nagy hatású munkája, amint Kanyaró Ferenc, dr. Boros György és Stoll Béla is főlegléri: az imádságos könyve.

Kanyaró Ferenc: „Árkosi Benedek korfesző elmékedése és hazafias imái 1660-ban” (Ker. Magv. 1905. 3. füzet) c. tanulmányában elmondja, hogy az első magyar imádságos könyv kiadója az unitáriussá lett Heltai Gáspár. Heltai Gáspárt Pázmány Péter követi, majd a XVII. században Árkosi Gelei Benedek. Árkosi imakönyvében Heltai beosztását és Pázmány szép magyarságát követi.

Kanyaró Ferenc azt írja, hogy Árkosira Heltai puritán lelkülete hat. Az áhítatot nem a szavak dagályos pompájában, hanem az igazi érzésben juttatja kifejezésre. Ez abban a korban, amikor az ortodox fejedelmek fej- és jószágvesztés terhe alatt tiltják a Dávid korabeli tiszta unitarizmus hirdetését – amikor az unitáriusokat kiszorítják a közhivatalokból, és munkáik kiadásához szükséges az ortodox világi hatóságok jóváhagyása – akkor természetes, hogy Árkosi Gelei Benedek hivatkozik a vallásszabadságra, amely nélkül sem Németország, sem Lengyelország, sem Belgium, de Erdély életében sem tapasztalható fellendülés. Árkosi imáival azt a célt kívánja elérni, hogy az igazi vallás megmutatásával még az ellenfeleket is az üdvösség útjára vezesse. Amint Boros György: „Szeretások és vallási szokások az unitárius egyházban” c. tanulmányában főlegléri, Árkosi a „Hétfel mindennapokra írt és sokféle szükségünkhöz alkalmaztatott imádságos könyve” ...üdítő harmat gyanánt hat Rákóczi alatt a szombatosság címén az ürgye alatt sanyargatott lelkekre. Amint Boros megjegyzi, ezen imádságos könyv tudományosan megalapozott bibliai elmékedéseivel, és egész hétre és több alkalomra írt imádságaival évtizedeken keresztül táplálja a papok, a tanítók és az ifjak lelkét.

Balázs Gábor főlegléri, hogy az egyház annyira becsüli a dési egyezség szellemét is tükröző imádságos könyvet, hogy 1733-ban a Főtanács elrendeli annak írásban való terjesztését. Sőt azt is elrendeli, hogy minden papnak, mesternek és papnak készülő ifjúnak legyen tulajdonában egy-egy másolati példánya.

Ez a gyakorlati unitárius vallásos világnézetet és teológiát tükröző munka meglehetősen hosszú életű. Gulyás Pál irodalomtörténész „Magyar írók élete és munkái” (1939) című új kiadású műve főlegléri, hogy „a könyvnek híven utazó példányát a székelykeresztúri, a kolozsvári unitárius gimnázium, valamint az Erdélyi Nemzeti Múzeum őrzi”. A fenti időben kitéjének egy 1799-es másolata ugyancsak a kolozsvári unitárius kollégium könyvtárában található. Veress Endre (1868–1953) Pécsen élő történész kilenc latin és egy olasz nyelven Paduában írott levetelét adja közre.

Árkosi Gelei Benedek, aki Boros György szerint a latin, a holland, a német, a görög és a zsidó nyelvben egyaránt jártas, 1661-ben a pestisnek esett áldozatul. Hogy az utókor mennyire értékeli, azt az is bizonyítja, hogy sírjára olyan maradandó sírkövet állít, hogy az még 1988-ban is megtalálható a kolozsvári házsongárdi temetőben. A református Herepei János a temető régi sírköveiről írt hatalmas munkájában is megemlékezik felőle, mint unitárius tanárról, a filozófia és az orvostudományok magisteréről. (295. old.) Kenyeres Ágnes „Magyar életrajzi lexikon”-ja (1967) a nagyváradi forrásvekről írt munkáját méltatja. Aranyosrákosi Székely Sándor egyháztörténelmében főlegléri, hogy nagy tudományáért korában csudának tartják.

A 380 évvel ezelőtt született Árkosi Gelei Benedek emlékének földé- zése ma is időszerű. A megváltozott egyházi élet, az unitárius múlt megismerésének igénye egyaránt arra ösztönöz, hogy a mostoha idők eltemetett nagy halottai emlékét földézzük, és ma is, majdnem négy évszázad távlatában emléküket a kor megbecsülésében részesítsük.

Kelemen Miklós

A Magyar Bibliatársulat bemutatása

Az Úrnak 1994-ik esztendejét a Magyar Bibliatársulat igen emlékeztető kiadvány megjelentetésével zárta, amikor november végi közgyűlésén bemutathatta a Máté, Márk, Lukács és János szerinti evangélium szövegeit nem egymás utáni sorrendben, hanem egymással párhuzamosan a *Szinopsis* című kötetben. Ilyen mű magyar nyelven eddig még nem jelent meg, pedig az evangéliumi szövegek elmélyültebb olvasásához, megértéséhez és egybevetéséhez rendkívüli segítséget jelenthet. Erre a nélkülözhetetlen szerepre utal az a tény is, hogy az eredeti görög nyelvű szöveg, valamint az angol és a német bibliafordítások alapján a 18. századtól kezdve szinopsisban olvasható szöveg-összeállítások egész sora valósult meg. A hiánypótló magyar *Szinopsis* a Magyar Bibliatársulat revideált, új fordítású *Bibliá*-ját vette alapul a szöveg tekintetében, míg egyébként a Német Bibliatársulat, Stuttgart, 1985-ben kiadott, Aland nevéhez fűződő *Synopsis*-t. A magyar biblia-kiadások négy évszázados történetének nagyon jelentős eredményét üdvözölhetjük ebben a most megjelent *Szinopsis*-ban, amelyet a legmelegebb hangon lehet méltatni és ajánlani Unitárius Egyházunk lelkeszeinek, világi tisztségviselőinek, és az evangéliumban elmélyedni szándékozó híveinknek.

Ezt a jelenlegi nagy lépést megelőzte a Magyar Bibliatársulatnak egy másik, mérföldkövet jelző eredménye, éspedig a Biblia teljes szövegének az eredeti nyelvekből készített magyar nyelvű fordítása, amely húsz évi munka után 1975. karácsonyán jelent meg, majd 15 év múltán 1990-ben az átvizsgált és javított szövegű (revideált) Biblia is kiadásra kerülhetett. Ez utóbbinak a szövege szerepel a *Szinopsis*-ban is. Folyamatban van egy harmadik, nagy lépésre való felkészülés is, ami ugyancsak eddig egyedülálló eredményt fog tükrözni. Várhatóan két év múlva megjelenhetik majd az első magyar nyelvű protestáns magyarizatos Biblia. Ennek folyamatban lévő szerkesztése ugyancsak a revideált új fordítású *Bibliá*-t veszi alapul, és ehhez az alapszöveghez fűzi azokat a magyarizátokat, amelyeket a *Stuttgarti Magyarizatos Bibliá*-ból ültet át magyar nyelvre. Bátran állítható, hogy ez a három mű – azaz az új fordítású Biblia, a *Szinopsis* és a *Magyarizatos Biblia* – olyan eredmény, amelyért köszönet jár az érte tevékenykedőknek, és mélységes hála Isten segédelméért.

Az új fordítású Biblia különböző terjedelmű és formátumú kiadványai mellett a Magyar Bibliatársulat szíven viseli a Károli fordítású bibliák gondozását is, amelyből négy különböző nagyságú (nagy családi, kis családi, standard és zsebméretű) kiadás is forgalomban van, továbbá kis méretben a Zsoltárok Könyvét is tartalmazó Újszövetség. Az új fordítású revideált Biblia teljes szövegű kiadványai két méretben is kaphatók, továbbá ebből is készült közepméretben az Újszövetséget és a Zsoltárok Könyvét tartalmazó összeállítás. A Magyar Bibliatársulatnak mindezeket a kiadványait a Kálvin Kiadó hozza forgalomba, és Egyházunk lelkesi irodáiban is beszerezhetők.

A Magyarországi Unitárius Egyház 1992-ben újíttotta fel tagságát a Magyar Bibliatársulatban, és egyrészt igyekszik részt venni az ott indított kezdeményezésekben, másrészt Egyházunk lelkeszei és világi vezetői, úgyszintén hívei felé a Bibliában való elmélyülést is elősegíteni. Az Unitárius Teológiai Intézet megkezdte az Újszövetség unitárius szellemű magyarázatainak kimunkálását, amelynek első kötete, a Máté, Márk és Lukács szerinti szinoptikus evangéliumi magyarázatok, remélhetően még ennek az évnek a folyamán megjelenik. A következő két kötetre (a János szerinti evangéliumnak, illetve Pál apostol leveleinek magyarázata) is beindulnak az előkészületek.

A Magyar Bibliatársulat kezdeményezésével találkozott a Budapesti Unitárius Egyházközségnek az a felismerése, hogy a bibliai foglalkozásokat elmélyültebbé, rendszeresebbé, következe-

tebbé lehetne tenni, és ugyanakkor az azon résztvevők aktivitását, öntevékenységet is fokozni. A Nagy Ignác utcai templomunkhoz szervezett bibliaórák résztvevői Biblia Baráti Kört alakítottak, és arra szövetkeztek, hogy egységesen az új fordítású revideált Újszövetség alapján, egész évre kialakított terv szerint végzik foglalkozásaikat, és a soron következő bibliaóra anyagát előzetesen többen is elemzik a maguk számára, majd az ezt követő közös megbeszélések céljára. Ilyen módon az elmúlt két teljes év során harminc bibliaóra keretében szép eredményeket mondhatnak magukénak a három első evangélium párhuzamosan folytatott megismerésében. A Teológiai Intézet újszövetségi magyarázatainak fentebb jelzett gyűjteményének első kötetét ez a Biblia Baráti Kör lényegében már megismerhette és meg is vitathatta, ami bizonyos fokú előzetes megmérettetést is jelentett annak megítélése tekintetében, hogy ezek a magyarázatok valóban elősegítik-e az evangéliumban való elmélyedést, és valóban sikerrel oldják-e meg az unitárius szellemű megvilágítás kívánalmait. A Bibliában és különösen az Újszövetségben való elmélyülés legeredményesebb formájának feltehetően a szervezett, csoportos foglalkozásokat ítéltük. Ezeken a bibliaórákon mindemellett az unitárius híveknek csupán töredéke vehet részt, és a nagy többség arra van utalva – amennyiben egyáltalán átérzi a Szentírás megismerésének és megértésének fontosságát – hogy önállóan és önmagában válassza társának a Bibliát. Az Újszövetség önálló tanulmányozásának segítségét legalább olyan fontos szempontnak tekintette a Teológiai Intézet akkor, amikor az Újszövetség magyarázatának kidolgozását és kiadását mérlegelte, mint a közös foglalkozások eredményességének fokozását, hiszen ez lehet az egyik eredményt ígérő kísérlet a nagyon szétszórta élő híveink hitbeni összetartására. Az élő unitárius hit táplálásának más lehetőségei lehetnek az olyan összejövetelek, mint például a Dávid Ferenc Egylet találkozásai, vagy az egyházközségek szeretetvendégségei, ha ezek egy részében a Teológiai Intézet is felkínálja előadások megtartását az Újszövetség legfontosabb helyeinek megvilágításával.

Visszatérve magára a Magyar Bibliatársulatra, röviden még annak szervezetéről is indokolt lenne néhány megjegyzést tenni. A Társulat tagegyházaik száma tizenkettő, az alábbiak szerint:

Református Egyház	Evangélikus Egyház
Baptista Egyház	Methodista Egyház
Hetednapos Adventista Egyház	Ortodox Egyház
Unitárius Egyház	Evangéliumi Pünkösdi Közösség
Keresztyén Testvér Gyülekezet	Szabadkeresztyén Gyülekezet
Élő Isten Gyülekezete	Evangéliumi Testvérek Közösség

A Bibliatársulat legfőbb határozó szerve a közgyűlés, amelyet évente legalább egyszer az elnöknek és a főtitkárnak kell összehívni. A Társulat ügyvezető és irányító szerve a kuratórium, amely negyedévenként ülészik. Az Unitárius Egyházat a közgyűlésben és a kuratóriumban egy képviseleti hely illeti meg, egyazon személyben, miként a közgyűlésnek és a kuratóriumnak az elnöke illetve a főtitkára is személyében azonos. Az elnök tisztségét az Evangélikus Egyház adja Harmati Béla püspök személyében, míg a főtitkári tisztséget Tarr Kálmán személyében a Református Egyház tölti be. Az Unitárius Egyház képviseletét Egyházunk Elnöksége Sztankóczy Zoltán tb. örökös presbiterre bízta, akit legutóbbi zsinatunk a Teológiai Intézet felügyelő gondnokává választott meg.

Dr. Sztankóczy Zoltán

Fél évszázada hunyt el Szabó Dezső

(Kolozsvár 1879. június 10. – 1945. január 13. Budapest)

Halálának emberöltőnyi távolsága lehetővé teszi napjainkban már a higgadt mérlegelést, az erények és vétkek szenvedélyektől mentes számbavételét. Szabó Dezső sokáig azok közé a magyar írók közé tartozott, kinek főként a nevét emlegették, és kevésbé olvasták műveit. Igaz, könyveihez hozzájutni sem könnyű. Halála óta művei csak szerény terjedelemben és példányszámban láttak napvilágot, a korábbi kiadások pedig még a könyvtárakból is nagyjából eltűntek. Ugyanakkor a szellem jelenségei, az irodalom iránt érdeklődőknek mindenképpen találkozni kell nevével, művei hatásával.

Szabó Dezső századunk egyik leginkább ellentmondásos írója, gondolkodója. Felfogásának, gondolkodásmódjának gyökerei a múlt század végének irracionális filozófiai eszméiről származnak. Az a magyar társadalom, amelyben élt és alkotott – akkori szerkezetében – már nem létezik. Megdőlt az a hatalom is, melyek ellen mindent kockára téve bátorsággal harcolt. Igényeinek java – az önálló magyar történelmi alkotóműhely – a nemzet igénye napjainkban is.

Modora, szemlélete a ma olvasója részére már távolinak tűnő. Alkotásai, írásművei, eszméi ismeretanyaga azonban nélkülözhetetlenek a jelen kort megelőző világ megértéséhez, értékeléséhez. Hol a bal, hol a jobb oldal felől tekintve ellenségnek tűnhetett. Mégis megmutatta, hogy erős lélekkel vívmányt lehet létrehozni még kényszerhelyzetből is. Szavaiban egy kis nép életigénye küzd a reáldult különleges körülmények túleréjével. Tettei, művei számunkra fontosabbak, mint egyes – sokszor elkülönített – nézeteinek jelenkori érvénye vagy érvénytelensége.

Írói működésében, az öt ösztökélő szenvedélyek közt a politika volt a leglényegesebb. Érdeklődése kalandozásait ez hangolja egygyé. Szépirói, közírói, esszéista és kritikai alkotótevékenysége ennek fényében válik szerves egésszé. Pályafutása során, programjaiban összetartozik a nemzeti s a szociális kérdés, de kifejezésre jutott a parasztság és a magyarság azonosságának eszméje, melynek révén előfutárává vált a hazai népi mozgalomnak. Kétségtelenül – Ady Endre és Móricz Zsigmond mellett – a korszak legnagyobb hatású közírójává, alkotó művészevé vált.

amit manapság talán elavultnak érezhetünk benne, az többnyire a benne tovább élő, írói magatartásba fölvetett 19. század, a romantikus végletességre való hajlam, az arányérzék gyakori elhagyásai, zseniskedései. Kortársai leginkább azt látták benne, ami közben elavult. Tiszteletre kényszerít azonban gondolkodásának ereje, bátorsága: ahogy széttekintett a korabeli helyzet vigasztalan tényei közt. Igazmondó szenvedélyével szinte berontott a magyar közgondolkodásba: a tabuk, a téveszmék és a félelmetes hatalmasságok életvitelére. Irodalomtörténészek újabban aláhúzzák, hogy hatása szellemisége még Adyra és Móriczra is befolyást gyakorolt. De a két íróóriást követő nemzedék sem vonhatta ki hatása alól magát. Szabó Dezső munkáiból bizonyos indíttatást, ösztönzést kaphatott Illyés Gyula, Németh László, Veres Péter, Tamási Áron ugyanúgy, miként Darvas József vagy Erdei Ferenc. 1958-ban Erdei Sándor visszaemlékezésében így írt: „Hiszen Szabó Dezső is nevelt minket. Mi is számadással tartoztunk és tartozunk mindarról, amihez Szabó Dezső révén jutottunk. Történelmi múltunk a népi mozgalom kitörölhetetlen részévé vált – az olykor tévutakon haladó, de mindig a jobbat kereső – írásművészete. Hatása elő-előtör, mint búvárpatak: napjainkban is.”

Szabó Dezső kistisztviselői családból származik. Édesapja – aki gyermekfejjel vett részt a szabadságharcban – városi hivatalnok volt. Tizenhárom gyerek közül ő a tizedik. Iskoláit az 1899-i érettségiig, mindvégig a kolozsvári református kollégiumban végzi, kitűnő eredménnyel. Jenő bátyja (1867–1934) költő, író: élete egyik nagy élménye volt. Csak 1944-ben, a háború végén jelent meg önéletrajzának első része A BÖLCSTŐL BUDAPESTIG, melyben így elevenítette a kis Szabó Dezsőt körülvevő világot:

„Az egyik legmélyebb megilletést az a környezet jelentette, melyben felnőttem és éltem. A Felsőszénutca vidéke, kevés kivétellel, a szegényemberek világa volt: kőművesek, foltozó csizmadíák, kis asztalosok, kis boltosok, altisztek, apró hivatalnokok és a még szegényebbek és kitagadottabbak világa. Voltaképpen igazán nem volt rossz nép ez, és hibái nem az ő hibái voltak.” Ő túlnőtt ezen a rétegen szellemileg és ambíciókban, de el nem szakadt tőlük; bár családjával örökre szakított. Végeredményben mégis végig e réteg ösztöneivel látta a világot, és ezek vágyait és indulatait szellemi igényességgel tudta tolmácsolni.

Az érettségi után a budapesti egyetemen kitűnő eredménnyel végzi a magyar-francia szakot. Nyelvésznek készülve barátságot köt Horváth Jánossal, Szekfű Gyulával, Kodály Zoltánnal. Még egyetemista korában feltűnést keltő nyelvészeti dolgozatot írt. 1905-ben ösztöndíjjal jutott Párizsba, de ott – szemben Adyval – inkább a konzervatív, antilibális gondolkodók voltak reá hatással. Hazatérte után, 1906-ban Székesfehérvárra nevezték ki tanárnak, és itt kezdte publicisztikai tevékenységét. Indulásakor a művelt, a főbb európai nyelveken olvasó, világirodalmi tájékozottságú tanulmányíróként és harcos közéleti íróként tűnt fel. A huszadik századi magyar irodalmi nyelv nagy hatású megújítójává válik. Kiemelkedett képalkotó ereje és expresszív írásmódja. Gondolkodása a kor fontos szellemi áramlatait tükrözi. Írásait a magyar irodalom hagyománytisztelője és a romantika jellemzi. Munkássága alakulását 1919-től a politika teszi meghatározóvá. Ebben az évben látott napvilágot főműve: AZ ELSŐDORT FALU c. regény. Sok részletében hiteles, a korszak legtöbb problémáját érintő társadalmi-közéleti alkotás, mely a háborús esztendő bomló magyar társadalmáról szól. Fő kérdése a polgárosodás, melyhez a magyar parasztságból kinevelt új középosztályt kellene a társadalom vezető erejévé emelni.

Szabó Dezső a Nyugat és a Huszadik Század munkatársává vált. *Kritikai füzetek* (1929) és a *Ludas Máttyás füzetek* (1934–42) kiadásában is publikálta saját műveit. További regényeiben sajátos, ellentmondásos gondolatvilág jut kifejezésre. Erős befolyása volt a két háború közötti értelmiségi fiatalságra.

Szabó Dezső egyedül élt. 1938 őszén Budáról átköltözött Pestre. Nagy könyvtára volt, több mint tízezer kötettel. Szünetelt gyűjtötte a régi és első kiadású könyveket. Napjait pontos időbeosztásban élte. Könnyen dolgozott. Kéziratain alig volt javítás. Mindent tökéletesnek tartott, amit csinált. Egész életében nagy sétáló volt. Délutánokat töltött barangolásokkal a Duna-parton, a budai hegyekben vagy valamelyik temetőben. Kedvenc sétatere volt a Múzeum körút. Háttal összetett kezekkel meg-megállt a könyvesboltok előtt. Örült, ha a járőrök fölismerték és utána fordultak. Főként ha fiatal hölgyek részesítették ebben a figyelemben. Egyébként emberek közé nem járt, de azokkal érintkezett, kik megfelelő tisztelettel elzárándokoltak hozzá.

Mi vonzotta ezeket a látogatóit? Elsősorban Szabó Dezső magyar pártosa, mely jólesően fölhangolta bennük a jussából kiforgatott magyart; a kiélezett igazságai, szenvedélyes igazmondósága, bátorsága, mellyel mindig az erőseknek, a hatalmasoknak vágott az arcába.

Haláláig a tizes évek divatjának megfelelően öltözködött. Nem túl igényesen, de adott a külsejére. Mellényes öltönyöket viselt, kemény gallért, nyakkendőt. Mindenkit önözött vagy úrnak szólított. Szívesen vette, ha őt mestermek hívták.

1945. január 13-án, Budapest ostroma idején, életkedvét veszítve, a legyöngült írónak betegség okozta a halálát.

Nem véletlen, hogy Szabó Dezső A bölcstől Budapestig-ben már többször fájdalmasan felkiált: „Jaj, a magyar sorsok könyvét nem így írták. Itt, a régi végzetek és új kényszerek közt semmi sem juthat elrendeltetett tiszta, teljes kifejezésre!”

Domonkos János

„Az igazság az Isten
tisztessége,
emberé csak ha rálel,
s aszerint él.”

Ratkó József

Új VILÁGLÁTÁS

ÖKUMENIKUS PÁRBESZÉDRE VÁRVA

(– reménység a megújulásban –)

Az 1994. őszén beindult szabadelvű napok folytatásaként február 11-én Debrecenben a Református Kollégium Oratóriumában a Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör „Humanizmus és unitarizmus” címmel szabadelvű napot rendez szeretetrendezvényekkel egybekötve.

A rendszerváltás után felszabadultak az egyházak és a vallási közösségek. Úgy érezzük, itt az ideje annak, hogy a magyar vallási élet egyik színfoltját, az unitárius szellemiséget bemutassuk.

Jól tudjuk, hogy dogmatikai alapon a reformáció antitrinitárius ágát minden történeti egyház elutasítja. Most elsősorban a református testvéregyház megértésére, a kiengesztelődés elősegítésére készülünk, mivel nem volt a múltunk konfliktusoktól mentes.

A mai magyarországi unitarizmus hitvallását a dogmakereszténységet elvető, a *semper reformari debet* elvét hangsúlyozó lelkiismeret belső tekintélyét valló szellemiség jellemzi.

Hirdetjük, hogy Jézus tanítása testvéri egységbe fogja össze a világon élő kereszténységet.

Szabadelvűen, dogmák nélkül, ökumenikus szeretetben dialógusra várunk minden felekezettel. Hisszük, hogy nagyot tudnak alkotni és lépni, akik közösen keresik az Istent, az Ő kegyelmét és szeretetét.

Augustinusszal valljuk:

„Ne lépj ki önmagadból,
térj vissza lelked házába:
ott rejlik az igazság!”

Az idők során sok kiváló próféta kereste az utat Isten felé (Zoroaster, Mózes, Buddha, Mohamed).

Mi unitáriusok Jézus tanítványainak valljuk magunkat, és az értékkereszténységet hirdetjük.

Jézus pedig a lélek mindenekfölött való értékét hirdette – Isten is lélek.

A léleknek az isteni tökéletesség felé való törekvése a lelkiismeret útján történik. Ezért a lélekhez csak lélekkel lehet közeledni.

Debrecenben arra fogunk törekedni, hogy mi, akik Jézus egyetlen egyházának különböző felekezeteiben élünk, erőnket

egyesítve tegyünk bizonyosságot Isten országáról, amelynek keresését reánk bízta Jézus.

Ez pedig csak úgy lesz lehetséges, ha elismerjük a vallásos megismerés és a hit többféleségének jogát, és nem hiszünk többé az egyedül üdvöztető dogmákban és intézményekben.

A dialógusban nem elvi kérdésekben adunk teret a tetszés szerinti gondolkodásnak, és nagyobb szabadsággal járunk el a tekintélyek kezelésében is.

A Műsoros rendezvény zenei anyagát a nagykarolyi Collegium Régizene Együttes szolgáltatja. A meghívott előadók unitárius részről Szász János, az Unitárius Teológiai Intézet igazgatója, dr. Sztankóczy Zoltán egyetemi tanár, dr. Somogyi László főiskolai tanár és Nyitrai Levente kocsordi lelkész, közügyigazgató. Református részről: Matkó László múzeumigazgató és a felkért korreferensek.

Az előadások témakörei:

- bevezetés az unitárius gondolkodásba
- a szabadelvű protestáns gondolkodás
- az összkeresztény értékek és az Evangélium.

Ezzel egy olyan sorozatot szeretnénk elindítani, amely felmutatja a szabadelvű protestáns gondolkodás értékeit, és közelebb hozza az érdeklődőket az unitárius szellemiséghez, a tiszta evangéliumi hithez.

Dávid Ferenc vallásalapítónk írja a Defenzióban:

„A Krisztusban való hit nem egyéb, mint a hit az Atyának a Fiú által megjelenített bizonyágtételében, amely hitnek ismertetőjele a benső tisztaság, a szeretet, a külső jámbor élet és a jó cselekedet”.

Ha a kereszténység, a bibliai hit visszanyeri ősi erejét, dinamizmusát és tartalmasságát, akkor az emberi életet hozzá tudjuk segíteni a jóhoz, az igazsághoz, a szabadsághoz és végeredményben az üdvösséghez. Ehhez kívánunk a magunk szerény módján hozzájárulni.

Mindannyiunknak szüksége van arra, hogy tiszta hitünknek a gyümölcsei megjelenjenek széles társadalmi méretekben is, melyhez az első lépéseket Debrecenben tesszük meg.

Felhős Szabolcs

Minden helyére kerül a földön

Sosem tagadható meg az, amire életünk épül, ami életünket meghatározza. Szükségképpen születünk embernek, de csak véletlenül egy nemzet, egy nyelv földrajzi és szellemi tartományába; de ha már nemzetiségileg is meghatároz bennünket születésünk, akkor teljes lényegében vállalnunk kell e kényszerű fiziológiai tényt. Vállalnunk kell önmagunkat. És nem kényszerűen. Ha bármit teszünk, ha költőként megszólalunk, ez jelentheti eredetiségünket. Személyes életünkön túl ez a mi különbözőségünk másoktól. Hazánkként nem lehet szeretnünk az egész világot. Csak azt szeretnünk, amit ismerünk. Csak annak adhatjuk szívünket, akit szeretünk. A teljességet, amit úgy képzelhetünk el, ahogy nekünk tetszik, elfogadnunk nem nehéz és nem könnyű, egyszerűen magától értetődő. Azt a bizonyos pontot tehát, amiről Arkhimédész beszélt, nem kell senkitől kérnünk, nem kell sehol sem keresnünk. Sosem felejtethetjük el, hogy – bár illessen meg a világból minden minket – máshol idegennek, gyökértelennek érezzük magunkat. Mindannyian egyetlen héjába burkolódzott magocskaként kezdjük, szinte semmiként, de az ég felé tekint, aminek növekednie kell, számára egyetlen jó az állandó emelkedés. Ami csak lett és született, helyére kerül a földön. Nem kell hát mást tennie, csak engedelmességni a fölemelő erőnek, míg be nem telik velünk a világ. Önmagunknak mindannyian angyalt teremtünk képzeletünkkel, aki megszólít, ahol vagyunk: „vedd le sarudat, mert a föld, ahol állsz, szent”. És talán nem is csak képzelet, valóságtól elszakadt látomás ez csupán, hanem a nyilvánvalóban elrejtett realitás fölsíme-

rése. Fogalmazhatnám mindezt kevésbé meseien, a bibliai szimbólumok használata nélkül; ám a bennünk szövődő mesék, a földre ejtett bot kígyóvá változása, a keblünkbe dugott kéz, mely fehér lesz a leprától, a vérré változó víz meséi, – megtörténhet és igaz oldalukra fordítva –, saját tetteinkké lényegülhetnek át. A szülőföldben is így próbálom fölfedezni életem bibliai szimbólumát. A pusztában ama mítoszok pusztáját. Mert ma már tudom: nem volt és nem lehet más színtere az életemnek. A pusztában a magyar múlt legvalóságosabb mezejé, sorsunk allegóriája. Múltját elsősorban nem az időben mesévé távolodott világa jelenti számomra, hanem a benne élő ember történelme. Nem díszes, meseinek hihető tárgyai, mindent feje tetejére állító tündérei és régvolt paradicsomi élővilága, hanem a történelme. Így nézve, a magyar feudalizmus lassú, homokpergető órájaként is látni tudtam már, amit csak a délibáb fordított meg olykor. Gyermekkoromban egyetlen mesét sem hallottam. Igazából csak hallgatni tanultam meg, mert ott a baj eredetének tartották a beszédet, a gondolkodás fölösleges munkavezetőjének. Mindenben, ami monumentalitásával, titokzatosságával nyugodott le a világban, a csendet fedeztem fel legelőbb. Úgy tűnt, mintha egy idegen bolygóról vándorolt volna legelőbb. Úgy tűnt, mintha egy idegen bolygóról vándorolt volna minden át erre a földre, és én is csak azért vagyok, hogy kifürkészhetetlen rejtélyt hagyva magam után, visszaemelkedjem a világegyetem ismeretlenségébe. Hallgatás innen töltötte be a világot, a lét szívét.

Ószabó István

A kolozsvári Hóstát és a hóstáti nép története

Az Unitárius Élet olvasóinak szíves jóindulatába ajánlom alábbi írásomat, mely egy hosszabb tanulmány bevezető fejezete. Közzétételét egyházi lapunkban talán az indokolhatja, hogy a hóstáti népcsoport, amely egykor oly sajátos színfoltját képezte a régi Kolozsvár társadalmának, ma már, a városfejlesztés negatív következményeként, eltűnőben van. Így talán nem érdektelen az unitarizmus történetében olyan meghatározó szerepet játszó város múltjának – nem mindenki által ismert – szegmensét bemutatni. Ezzel a szándékkal adom tehát közre szerény ismertetésem, és bízom emlékezetünk megtartó erejére.

Kolozsvár kelet és észak-kelet felé eső külvárosait, vagyis az egykori Magyar és Honvéd utca Szentpéteri templomán túl eső részeit nevezik a kolozsváriak Hóstátnak. A Hóstát nevet, mint közszót a múltban nemcsak Erdélyben, hanem nagyrészt az egész magyar nyelvterületen ismerték. Német eredetű szó. Az Oklevélszótár a *Hofstadt* (*Suburbium*) jelentésű szóból származtatja. Mások a *Hochstadt* átvételének tartják. Szerintük a magyar *hóstát* szó jelentésfejlődésen ment át, és egyaránt jelentett magas vagy mély fekvésű külvárost.

A múltban Kolozsvárnak nemcsak a már említett, hanem minden külvárosát Hóstátnak nevezték. A XVIII–XIX. századi adatok *Hidelvi, Külső-Közép utcai* (Honvéd), *Külső-Magyar utcai, Monostori* hóstátokról is megemlékeznek.

Az elmúlt századokban a hóstátok helyén önálló falvak voltak. Ismeretes, hogy a Szentpéteri templom körüli részekben a közép-korban Szentpéter nevű település volt. A falu azonban már a XV. században Kolozsvárhoz tartozott. Később, amikor ezeket a falvakat közigazgatásilag Kolozsvárhoz csatolták, a város külvárosait képezték, de falusi jellegüket továbbra is megőrizték. Ez annál inkább lehetséges volt, mert ezek a falvak nem tapadtak olyan szorosan a városhoz, mint ma. A hóstátok a fallal körülvett várostól meglehetősen nagy távolságban voltak, mert a védelem érdekében a vár közvetlen közelében nem építhettek. A város és a hóstátok közötti üres térségeken csak ideiglenes jellegű, és könnyen szétszedhető épületek álltak: egy-egy kocsmá, kovácsműhely, vagy cigánysátrak. Így természetesen a város és a hóstátok közötti kapcsolat igen laza volt, és a város nem lehetett befolyással ezeknek a külvárosoknak az életére. A hóstátok önálló élete csak a múlt század kezdetén szűnt meg, amikor Kolozsvár teljesen elvesztette erősség jellegét. A várfalakat lebontották, és az addig falak közé szorított város terjeszkedni kezdett. A falakon kívüli üres térségek benépesültek, és a terjeszkedő város csakhamar magába olvasztotta a hóstátokat is. Hídelve, az egykori leg-

népesebb hóstát, a mai HOREA út és környéke, már teljesen elvesztette ősi jellegét.

A Hóstát mezőgazdálkodással és kertészkedéssel foglalkozó lakosságát hóstátiaknak nevezik. Múltjukról keveset tudunk. A közvélemény, a hóstátiak között élő hagyomány alapján, a Bocskai István erdélyi fejedelem által oda telepített hajdúk leszármazottainak tartja őket. Meg kell említenem, hogy Kelemen Lajos véleménye szerint valószínűbb, hogy a buzgó református I. Rákóczi György telepítette Kolozsvár környékére a szintén református hajdúkat. Bár a hagyomány hitelességét, sajnos, írott emlékek nem támasztják alá, kétségtelen, hogy a Hóstátban előforduló Hatházy, Gombos, Köleséri és Kelemen családnevek hajdú eredetre vallanak, mivel a Hajdúságban is igen gyakoriak. Egy bizonyos: akár telepítettek Kolozsvár környékére az erdélyi fejedelmek hajdúkat, akár nem, a hóstáti nép őseit mégsem kereshetjük bennük, hiszen már jóval előbb, a XV. században Kolozsvárnak népes külvárosai voltak, és ott a mai hóstátiakhoz hasonló, állattenyésztő, földművelő nép lakott. Ha a vérségi kapcsolatot nem is tudjuk ma már kimutatni az ősi réteg és a mai hóstátiak között, őseiket valószínűleg mégis bennük kell keresnünk.

A XVI., XVII. század csapásai, török, tatárdúlások különösen a város falain kívül élő lakosságot sújtották. A lakosság nagy része elpusztult a váratlan rajtaütésekben, odaégték felgyújtott házaikba, harcokban estek el, vagy elbujdostak a garázdálkodó hordák elől. Ezeknek a csapásoknak következtében a hóstátok igen elnéptelenedtek. Csak a XVIII. század folyamán kezdett a nép újra visszaszivárogni az elhagyott falak közé. A kedvező körülmények tömegesen vonzották Kolozsvár közelébe Erdély minden részéből a magyarságot. Különösen a kuruc háborúk befejezte után telepedtek le itt az új családok. A Székelyföldről igen szép számban jöttek betelepülők. Tömegesen telepedtek meg a Hóstátban a környező falvak lakosai is: kalotaszegiek, szilágyságiak, mezőségiak. Az őslakosság tehát az idők folyamán teljesen kicserélődött, de a régi szellemet és a hagyományos életformát a bevándorlók is átvették és megőrizték.

A hóstáti nép a századok folyamán egyre alakult, egyre keveredett, új népelemekkel és népi műveltséggel bővült, és talán ennek köszönhető az erőteljes népi jellege, melyet a város közvetlen közelében, a város beolvasztó hatása ellenére a legutóbbi időkig is megtartott, nem polgáriasodott el, hanem megmaradt ősi foglalkozása, életformája és népi viselete mellett.

Dr. Lőrincz Ernőné, Kelemen Ildikó

Kedves unitárius fiatalok!

Nagyon szép és hasznos a lelkesedés, az újjászerveződés. Csak sohasem szabad megfeledkezni a folytonosságról, és nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy a hosszú, kommunista elnyomás évei után a 80-as évek elején volt újjáéledés, volt unitárius ifjúsági mozgalom. Ahogy ezt megelőzően a 30-as, 40-es években is volt erőteljes ifjúsági élet hazánkban.

Hogy egészen pontosak legyünk, 1927–47-ig volt az első igazi ifjúsági mozgalom. 1927-ben Pesten a Misszió Házban a Brassai Sámuel Ifjúsági Egyesület megalakult és elhatározta, hogy minden hó első vasárnapját az ifjúság ünnepnapjává teszi.

Az utolsó unitárius ifjúsági konferencia 1947-ben Dunapatajon volt. Nagyszerű és méltóságteljes lenne, ha a mai unitárius fiatalok ott tartanának egy országos konferenciát.

Elszánt, öntudatos fiatalokra volt szükség, hogy a több évtizedes választellenes politikai élet után a 80-as években beinduljon az ifjúsági mozgalmunk újjászervezése. Így került sor a '47 utáni első unitárius ifjúsági találkozóra Hódmezővásárhelyen „Ma élünk, ma higgyünk!” címmel 1983. nov. 29-én. A találkozón a beregi unitáriusok előrelátó szörványgondnoka az ifjúsági találkozók elindítását, ifjúsági istentiszteletek bevezetését, és az UNÉL ifjúsági rovatának rendszeresítését sürgette.

Az első országos Unitárius Ifjúsági Konferenciát 1985. nyarán Budapestén tartották „Kerek világ” címmel. Dr. Ferencz József néhai püspök úr történelmi pillanatnak, az unitárius ifjúság életében mérföldkönek titulálta a találkozót. Négy csoportban vitatták meg a fiatalok a fiatalság helyzetét és problémáit. A csoportos megbeszéléseken elhangzottak alapján nyílt levélben összegezve terjesztették az EKT elé kéréseiket és javaslatukat.

A következő kiemelkedő ifjúsági találkozónk 1988. júliusában volt Budapestén a Högyes Endre úti gyülekezeti teremben, amelyen a beregi fiatalok delegációjában jómagam is részt vettem.

Goda Vera vitaindító beszámolója után („A hit unitarizmusa felé” címmel) dr. Lászlóné Szathmáry Zsuzsa tartott értékes előadást. A beregi szörványfiatalok pedig „Kelet felől” című irodalmi műsorban mutakoztak be. Szörványhelyzetünkből fakadóan egyhangúan állást foglaltunk az ifjúsági missziós munka fontossága mellett.

Most rajtatok a sor, hogy vigyék tovább azt a szellemiséget, amit mi és a többi elődök elkezdtek:

„... legyetek tehát okosak, mint a kígyó,
és szelídek, mint a galambok”

(Máté 10, 16.)

Deák József

Egyházközségeink életéből

Erdélyi betlehemezés az Alföldön...

Régi, igaz karácsonyok erdélyi hangulatát próbáltuk „áttelepíteni” a végtelennek látszó Alföld furcsa, még mindig majdnem Jézus nélküli karácsonyába. A Darvasi Általános Iskola 25 dalárdistájával – ahol tanítók már harmadik éve – fogtunk neki a nagy élményt ígérő karácsonyi népszokásunk felelevenítésének. Először a betlehemet készítettük el, egy templomocska és alföldi típusú hosszú házikó ötvözeteként. Berendezése egyszerű volt, egy festett babaágyacská, benne egy kék szemű, szőke kisgyerek, betakarva hasított rongyokba. A színpadi láthatóság és hatás kedvéért kis villanygőt vezettünk be, amelynek fényét bera-gasztott ezüstpapír szórta szét. Hogy télies legyen, európai s főként erdélyi fenyőágakkal vettük körbe Jézuska bölcsőjét. A kis csapatból aztán kiválasztottuk Máriát, Józsefet, az angyalokat, a pásztorokat. Mind megkapták a táj jellegét hordozó ruháikat. Volt egy kis evangélista, aki a bibliai karácsonyi történetekből olvasott összekötő verseket, és aki fehér szegélyű Luther-gallérjában a hitetlen vidékre vallásos színt varázsolt. Segítője volt a történet előadásában és népi motívumokkal való megtöltésében egy mesélő, aki ritmusokkal tette élővé az egész betlehemezést. Kis három király is megtette kötelességét, József Attila versét citálva. A szereplő gárdát kiegészítő kórus erősítette, meghúzódva a cselekvők mögött és triangulumok megszólaltatásával szebbé téve a mintegy 15 éneket. Az énekek többségükben minden tájon énekelt karácsonyi népi énekek és kánonok voltak. Az egész műsorunk 40–45 percig tartott be- és kivonulással együtt. A betlehemezésre való készülésünk híre hamar elterjedt. Mindjárt kaptunk is meghívást december 18-ra a Füzesgyarmati Művelődési Házban való fellépésre, ahol a Hölgykaszinó tartott karácsonyi előzetest. A kaszinó vezetőjének felkérésére a bevezető az igazi karácsonyról kellett szóljon, nem a mulatozós, ajándékdömpinges, a kommunisták által átírt karácsonyról. A telt házon még a szervezők is meglepődtek. December 21-én már a Darvasi Kultúrotthonban kellett bemutatnunk produkciónkat. A hazai közönség sem fukarkodott az elismerésével, mert évtizedek óta nem látott, nem élhetett át ilyen karácsonyi élményt. Mind Füzesgyarmaton (ahol a felnőtt Darvasi Dalárdánk is szerepelt), mind Darvason a hitetlen, templomkerülő szülők, nagyszülők sok-sok eltékozott karácsonya juthatott eszébe, mert sűrűn lehetett könnyes, hálás tekintetekkel szembe találnunk magunkat. E két előadásunk amolyan főpróba volt az igazi, karácsonyeste és templomunkban előadott betlehemezés számára. A betlehemezők is mind lelkesebbek lettek, ahogy jött a szenteste. Kicsi templomunk szeretettel és meleggel várta az érdeklődőket, akik meg is jelentek szép számmal. Szépen sikerült itt is az előadás, talán egy kicsit meghatottabbak voltak a gyerekek a templomi szent, átforrósodott áhítatban, hangulatban. Itt a saját gyerekeink is szerepeltek mintegy 20-an, és a hívek meg a szülők adományából közel 30 gyermeket meg is ajándékoztunk. Ilyen volt az első erdélyi ihletésű betlehemezésünk az Alföldön. A betlehemet eltettük, hogy a jövő karácsonyokban is vigyük, szórjuk szét Isten szeretetét a megszületett Jézussal minden népeknek, ahogy arra a karácsonyi evangélium tanított.

Balázs László

Füzesgyarmat

November végén megkezdődött az adventi várakozás ideje. A hó utolsó vasárnapján meggyújtottuk a templom úrasztalán az adventi koszorúnk első gyertyáját, és ezzel beléptünk a karácsonyvárás időszakába. Minden adventi vasárnapon látogatott istentiszteletet tartottunk. A templom fűtését is megkezdtük, nem kell itt tartani a megfázástól.

Karácsony első napján úrvacsorával egybekötött ünnepi istentiszteletet tartottunk. E lélekemelő alkalomra az úrvacsorai kelleket kedves szimpatizáns híveink, id. Károlyi Zsigmond és neje, Zsoldi Margit adományozta. Amikor hálás szívvel köszönetet mondunk nekik, kérjük a mindenható Istent, hogy Margit hívűnket segítse egészség-keresésében, hogy sokáig élhessen szerettei számára, és mindkettőjüket tartsa meg istenhitükben, kicsi közösségükhöz való szeretetteljes ragaszkodásukban. Adja az Egek Ura, hogy más istenkeresők is találják meg felénk az utat!

Betlehemmé vált a templomunk az első ünnepi napon. Keresztelési szertartást is végeztünk. Jézus örökségének nagy családjába iktattuk be, az Unitárius Egyházunk tagjai közé Kecse Alexandra Kittit, Kecse Sándor és Hati Katalin 3 éves kislányát. A jó-ságos Isten segítse a szülőket, hogy nevelhessék lányukat erőben, egészségben, istenfélelemre, emberszeretetre. A szülők elhatáro-zása, hogy gyermeküket a keresztyén értékek tisztelésében kíván-ják nevelni, vezessen más szülőt is erre a tiszta felismerésre, mert vallás nélkül az ember félelme, a vallás útmutatásai nélkül az életben több a fájdalom, nehézség, kudarc!

Karácsony második és harmadik napja délelőttjén is, 11 órai kezdettel istentiszteletet tartottunk elég nagy érdeklődő gyüleke-zet részvételével.

Szilveszter éjszakáján 1/2 12 órai kezdettel óévet búcsúztató és újévet köszöntő istentiszteletet tartottunk, mely után a bevett szo-kásainkhoz híven az imateremben pezsgőbontással köszöntöttük az újesztendőt.

Az újesztendő első napi ünnepi istentisztelete mindig felemelő. Most is megtartottuk 1995. január elsején 11 órakor. Beszámol-tunk az 1994-es esztendő egyházközségi eseményeiről. A beszá-moló után elindultunk az új esztendőbe, Istennel.

Évzárás után minden kedves hívűnknek, szimpatizásunknak megköszönjük a hozott áldozatokat, amelyekkel kis közösségün-ket támogatták, fenntartották. Ez adományok nélkül nem tudna létezni közösségünk, és nem lehetne annyi szép, lélekemelő ün-nepet, ünnepélyt rendezni mindannyiunk lelki gazdagodására. Szeretettel kérünk mindenkit, hogy az elkövetkezendő időben is fogadjanak szeretetükbe, támogassanak, járjanak templomba, lá-to-gassák ünnepeinket, ünnepélyeinket. Bármilyen gondjuk-bajuk van, keressenek meg bizalommal, akár személyesen vagy telefo-non. Keressenek meg és igényeljék szertartásainkat keresztele-s, esketés és konfirmálás formájában, mert Isten törvénye szerint szabad vallásgyakorlásban minden egyházhoz tartozhatunk.

(Részletek a füzesgyarmati „Unitárius Kereszténység” c. kiad-ványból.)

Auschwitztól– Hirosimáig

1994. december 8-án Auschwitzból egy hosszú zarándoklatra indul-tak el több vallás, kultúra és nép képviselői. „A békéért, az életért” za-rándoklat, amelynek befejezése egybeesik a II. világháború befejezésé-nek 50. évfordulójával, Kelet-Európán, Közel-Keleten, Indián és Délnyu-gat-Ázsián át éri el végcélját. Ez a közel hétezer km-es menetelés, az emberiség történelmének két legszörnyűbb népirtását nevükkel jelképe-ző városok között, a II. világháború borzalmaira hívja fel újra a figyelmet.

A „Közös zarándoklat a békéért és az életért” tagjait 1995. január 21-én délután fogadta és köszöntötte Kászoni József a Högyes E. utcai templomban, ahol közös áhítatra került sor.

A zarándokcsoportnak unitárius-univerzalista tagjai is voltak a Massa-chussetts állam Bedford nevű városának gyülekezetéből.

HÍREK

A Keresztény-Zsidó Társaság elnökségi tagjai január 11-én nyilvános sajtótájékoztatót tartottak, melynek témája az elmúlt év vallási és társadalmi kérdéseinek pozitívumai és negatívumai voltak. Egyházunkat **Bencze Márton** püspök képviselte.

*

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa által rendezett Ökumenikus Imahét megnyitóján, január 15-én, a Deák téri Evangélikus templomban tartott istentiszteleten egyházunk részéről **Bencze Márton** püspök végzett szolgálatot.

*

A budapesti gettó felszabadulásának 50. évfordulója alkalmából január 18-án megemlékezést tartottak a Dohány utcai Zsinagóga melletti sírkertben. Az emlékezés koszorúját egyházunk nevében **Orbókné Szent-Iványi Ilona** püspökhelyettes helyezte el.

*

Az Ökumenikus Imahét keretében január 18-án *Dabason* református és evangélikus közös gyülekezetben **Orbókné Szent-Iványi Ilona** püspökhelyettes tartott istentiszteletet.

Felhívás

Szeretettel hívjuk fel azon fiatal unitárius barátaink figyelmét, akik 1979–81 közötti években születtek, hogy az 1995. pünkösd első napján sorra kerülő konfirmációra az előkészítő órák tartását december hó folyamán megkezdjük. Minden érdeklődő jelentkezhet **Kászoni József** lelkésznel a *Hőgyes Endre utcai* 3. sz. alatti Lelkészi Hivatalban, és a 217-6171-es telefonszámon.

Felhívás

Erdélyből átteleptült fiatal unitárius házaspár február végére kisbabát vár. Szükségük lenne babakocsira, és újszülöttnak való babaholmira. Kérjük kedves olvasóinkat, ha tudnak segítenek, ingyenes adományként, vagy testvéri árral. Jelentkezni lehet a Bpest V., Nagy Ignác utcai egyházi központban, a Püspöki Hivatalban, vagy a Lelkészi Irodában, telefonok: 111-2801, 111-3094 (de. 9–14 óráig)

HALOTTAINK

Nagy Károlyné dr. Létay Ida

Nagy Károlyné dr. Létay Ida, Dudi néni hűséges atyáinkfiát életének 84. esztendejében szolgáltatta magához a Mindenható. Jan. 10-én Orbókné Szent-Iványi Ilona püspökhelyettes szolgálatával népes gyászoló gyülekezet – köztük számos pesti unitárius hívünk – búcsúzott a neves halottól.

Erdélyi unitárius család sarja volt, egyetemi tanulmányait Debrecenben végezte, ott doktorált filozófiából. Felvilágosult asszony volt, akinek életét és gondolkodását az unitárius keresztény hit jellemezte. Erdélyország és a magyar kultúra elkötelezett munkása volt. Szinte végig a Széchényi Könyvtár munkatársaként dolgozott, munkatársai meghatódva búcsúztak Tőle.

Köszönjük az Úristennek gazdag lelki kincseit, és kérjük vezérelje drága lelkét az Örökkévalóság útján.

A fiú, dr. Nagy Ákos és az unokák gyászában őszinte szívvel osztozunk.

*

Gaál Sándor 80 éves

Hankó Lőrincné sz. Dobai Ilona 70 éves

László Stefánia 3 éves

Tóth Erzsébet 67 éves

Egyed László 70 éves

Dr. Kövendi Szabó Elek 89 éves

Isten adjon csendes pihenést eltávozott testvéreinknek az anyaföld ölén, lelküknek örök üdvösséget, a hátramaradott gyászolóknak pedig vigasztalást.

Unitárius műsorok

Február 24. péntek 13.30,
Kossuth rádió

„Egy az Isten” unitárius félóra.

1993 és 1994. év folyamán elhunyt kocsordi híveink

Kósa Árpádné sz. Főrizs Ida
67 éves

Ötvös Gergő 1 hónapos

Ifj. Kiss Bertalan 57 éves

Kádár Károlyné sz. Jakab Olga
73 éves

Id. Kiss Bertalan 83 éves

Baráth Sándor 48 éves

Jakab Áron 71 éves

Varga József 71 éves

Jakab Péter 76 éves

Bakos János 49 éves

Mezei Berta (Nyíregyháza) 70 éves

Varga Józsefné sz. Bakos Emma
(Nyírmeggyes) 75 éves

Utolsó földi útjukon mennyei Édesatyánk szeretetébe vetett hitünket állítottuk fejfaként és vigasztalásként az elmúlás elé gát gyanánt mert aki Istenben hisz, nem vesz el, hanem örök élete van.

Nyitrai Levente lelkész (Kocsord)

Régiséget, hagyatékot, bútor, szőnyeget, képeket vásárol: Wagner Sándor műtárgykereskedő.

Tel.: 06/30-330-330
06/60-333-333

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős kiadó:
Bencze Márton püspök

Főszerkesztő:
Bencze Franciska

Szerkesztőbizottság:
Gálffy Gábor, Kászoni József,
Muszka Ibolya, Nyitrai Levente

Szerkesztőségi titkár:
Sándor Gy. Mátyás

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 111-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:

egyházi központunkban, a lelkészi irodákban,
vagy egyházi csekkben, Unitárius Élet jelisével.

Evi előfizetési díj: 600,- Ft.

Egyes szám ára 50,- Ft.

Megjelenik havonta.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Index: 25 842

Készült a Cerberus Kft. gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 132-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272